

Izhaja vsak torek in soboto ob 10. uri popoldne. Akopade na ta dneva praznik izide dan prej ob 6. zvečer. Stane po pošti prejemati ali v Gorici na dom pošiljan celoletno 10 K, polletno 5 K in četrtletno 2-50 K. Prodaja se v Gorici v tobakarni Schwarz v Solskih ulicah, Jellersitz v Nunskih ulicah in Leban na Verdijevem tekalšču po 8 vin.

GORICA

Uredništvo in upravnništvo se nahajata v »Narodni tiskarni«, ulica Vetturini h. št. 9.
Dopise je nasloviti na uredništvo, oglase in naročnino pa na upravnništvo »Gorice«. Oglasi se računijo po petivrstah in sicer ako se tiskajo 1-krat po 14 vin., 2-krat po 12 vin., 3-krat po 10 vin. Ako se večkrat tiskajo, računijo se po pogodbi.

Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Bavčar.

Tiska »Narodna tiskarna« (odgov. L. Lukežič).

Po zaupnem shodu.

Zaupni shod, ki ga je sklicalo društvo »Sloga« v dan 31. januarja v Gorico, je sijajno uspel. Vse »Sočine« čenče ne morejo na tem dejstvu nič premeniti, ampak le dokazujejo, da goriški liberalizem je zadet v srce; kajti le komur sape zmanjkuje, se krčevito zvija in maha slepo okoli sebe, kakor to umazano liberalno trobilo.

Ali goriški rodoljubi ne smemo položiti orožja iz rok, radujoč se hipnega uspeha; marveč prvi nastop, ki se je izvršno posrečil, naj nam bo bodrilo za nadaljno delo in boj.

Shod je pokazal, v čegavem taboru je ljudstvo in kakšnega mišljenja je. Verno slovensko ljudstvo je v svojih odličnih članih in v svoji množini zvesto svoji slavni preteklosti, ko se je odlikovalo po narodnem ponosu in živem verskem prepričanju.

Moderna »prosveta«, katero širijo »mladi inteligenti«, priklenjeni na voz svojega diktatorja, ni še prešinila ljudskih vrst našega naroda, in vsak rodoljub, ki ima v resnici srce za svoje brate, mora delati z vso močjo, da zapre razdirajočemu in uničujočemu strupu pot med naše ljudstvo.

Vemo, da to ni lahko, da je to združeno z močnimi napori in žrtvami; ali duševna in telesna sreča naroda je vredna, da njegovi najboljši sinovi žrtujejo svojo moč in svoje življenje za njo.

Navdušenost, ki je navdajala zborovalce na zaupnem shodu, naj ne neha s shodom, marveč naj se zrne na vse dele dežele in naj zbujajo rodoljube k novemu delu, k neprestanemu boju. Prepričanje, ki je prevevalo zborovalce, naj se utrdi in širi na vse strani.

Ni govora o mirnem delovanju, kjer nevera sili v deželo. Med vero in nevero ni miru, ampak boj do skrajnosti. Ako posamezniki odpa-

dajo od krščanskega naroda, prosta jim pot; ali v to ne smemo privoliti, da bi nam narod zapeljevali in pohujševali s svojimi nauki, ki nasprotujejo naši krstni obljubi.

Vsak rodoljub naj prizna, da je dolžan delovati z vso silo za blaginjo milega slovenskega naroda. Vsak naj vrši svojo dolžnost v poklicu, ki mu je odkazan. A vsi naj se pokorijo navodilu, ki jim prihaja iz središča; kajti brez skupne misli, skupne volje, skupnega vodstva in skupnega dela ni zmage. Razkropljeni delavci obnemorejo, razkropljeni bojovníki, naj so še tako hrabri in pogumni, poginejo brez zmage. Le v združenju, v skupnem nastopu je moč in spas.

Osnova se je osrednji volivni odbor v Gorici, ki ima nalogo voditi goriške Slovence v važnem poslu prihodnjih volitev in še dalje. Njega naj se oklenejo rodoljubi vseh stanov. Z njim na čelu naj razpredejo gosto mrežo krajnih odborov zaupnikov in agitatorjev po vsej deželi.

V »Slogini« zgodovini so zapisani z zlatimi črkami časi, ko so rodoljubi po nje navodilu pokazali disciplino, kateri so se nasprotniki čudili in jo proslavljali, disciplino, katere jih je vodila od zmage do zmage.

Vsem je znano, kdo je razdrobil to disciplino ter postavil goriške Slovence v zasmeh njihovim nasprotnikom.

Te sramote ne smemo dalje trpeti. Združimo se vsi, ki se štejemo za verne sinove svojega vernega naroda; zapodimo odpadnike tje, odkoder so prišli; nastopimo pred svetom kot združena, urejena vrsta, osvetlimo si lice pred nasprotnikom, kakor v nekdanjih dneh sijajnih zmag na Goriškem.

Komur bije srce za narod (in ne za žep), kdor priznava naša načela in stremi za našimi cilji, naj

se nam pridruži veselega srca in pogumnega duha. Domovina nas kliče — na delo, v boj.

Zaupni shod »Sloge«.

Govor dr. Gregorčiča.

Čenčeni zborovalci!

Govoriti mi je o volivni preosnovi za državni zbor, v čem obstoji in kakšnega pomena je za Slovence.

Pri tem ne morem, da ne bi omenil dosedanjega volivnega reda, ki je slovel na podlagi predpravice za nekatere državljanske sloje. Predpravice je dajal veleposestnikom, katerih zastopniki po nekaterih deželah niso bili v nikakem razmerju z zastopniki drugih volivcev. Po nekaterih deželah je število veleposestnikov majhno in umetno sestavljeno, število poslancev, katere so volili, pa razmeroma jako veliko.

Dosedanji volivni red je dajal predpravice meščanom, trgovcem in obrtnikom, ki so imeli večinoma dvojno volivno pravico, prvič kot trgovci ali obrtniki, potem še kot meščani ali drugačni davkoplačevalci. Kmečke občine so imele le malo poslancev, a še te so volili le tisti davkoplačevalci, ki volijo v občinske zastope v prvem ali drugem volivnem razredu. Teh pa je manjšina, kajti navadno voli večina občanarjev v tretjem razredu.

Razen tega je dajal dosedanji volivni red velike predpravice nemškim deželam nasproti slovanskim. Žal, da te predpravice tudi po novem volilnem redu ne bodo povsem odpravljene, ampak le omejene. Vodilna misel staremu volivnemu redu je bila vzdrževati liberalizem in nemštvo, pretveza v to svrhu pa tako imenovano varovanje ali zastopanje interesov ali koristij odločilnih slojev v državi. Odtod predpravice meščanstvu in nemškim deželam, v katerih je prihajal včasih že na 30—35.000 prebivalcev en poslanec.

Goriški Slovenci smo bili oškodovani v vsakem oziru. V veleposestvu, v

trgih in mestih, v trgovski in obrtni zbornici smo bili priklopljeni na italijansko večino, tako da naše težnje niso prišle do veljave. V kmečkih občinah smo imeli za tri okrajna glavarstva s 140.000 prebivalci enega poslanca, a Italijani isto tako enega za eno glavarstvo s 70.000 prebivalci. Še le peta kurija je krivico nekoliko popravila, ko nam je prinesla še enega slovenskega poslanca.

Novi volivni red sloni na načelu splošne in enake volivne pravice. Vsakdo, ki je dosegel 24. leto življenja in biva vsaj eno leto v občini, ima praviloma v nji volivno pravico za državni zbor. Pri tem velja glas ubogega toliko, kolikor bogatega, delavca toliko, kolikor posestnika ali obrtnika, neizobraženega toliko, kolikor učenjaka. Volivna pravica je z ozirom na osebe, ki volijo, enaka, neenaka ostane pa še zmiraj z ozirom na razne dežele; kajti če v eni deželi zadostuje 10.000 volivcev za enega poslanca, v drugi pa 20.000, je jasno, da posamezni prvi glasovi so dvakrat toliko vredni kot posamezni drugi; le vsi skupaj imajo enako vrednost.

Po novem volivnem redu bodo volivci volili neposredno, ne kakor zdaj, ko so večinoma volili najprej volivne može, in ti še le so volili poslanca. Z naprej odda vsakdo neposredno poslanca svoj glas. Zato pa bodo volitve v vsaki občini, kajti nemogoče je, da bi se vsi volivci zbrali k volitvi v kraju, kjer je okrajno glavarstvo ali sodnija.

Volilo se ne bo več ustmeno, kakor je bila do zdaj navada, ampak vsakdo dobi volivni listek, na kateri zapiše ime tistega, katerega želi za poslanca. Listek odda na določenem mestu, ne da bi kdo vedel, kako je volivec volil. Na ta način se volivci odtegnejo neopravičenim uplivom, ki včasih na nje pritiskajo.

Da se je volivna pravica razširila, je povsem opravičeno. Pri tem nikakor ni trpelo načelo, da kdor državo vzdržuje in kdor se za njo zanima, naj tudi odločuje o njeni usodi, ampak pride še le do prave veljave. Če je veljalo nek-

LISTEK.

Štefan Možakec.

(Konec.)

Resnično: črno na belem je bilo pisano: »Z odlokom od 9. 6. 19... št. 93876... je imenovan gospod Štefan Možakec poštarjem v Srednjem«.

»Torej je vendar pogorel tisti golobradec s svojo prošnjo!«

»Da, gospod poštar, Anton Borovščak, moj prejšnji gospod, bo moral s trebnhom za kruhom. Saj tako ničesar nima tukaj v Srednjem... Pa je prav, da enkrat gre... Kaj taki mladeniči! Vi gospod, vi veste kako in kaj, vi boste desetkrat boljši kakor je bil Borovščak!« je govoril poštni sel s prebrisanim nasmehom.

»Seveda... seveda!« je dejal važno Možakec, in razmere se bodo morale predrugačiti! Naša stranka mora priti na vrh! To si pa tudi vi že sedaj dobro zapomnite!«

»Razumem, razumem! Vi boste žvižgali, mi bomo pa plesali po Vašem taktu. Slednjič Vam pa vse dobro želim v Vaši novi službi in časti!«

Poštni sel je salutiral vojaško in odšel.

V par dneh je bil naš junak že poštar z vsemi častmi. V svoji novi službi se je počutil dobro kakor riba v vodi. Boljša polovica Možakeva si je kupila nov moderen klobuk, da so se krave večkrat ostrašile, če jih je srečala. In gospodična Josipina je bila kot poštarjeva hči še dvakrat bolj dražestna kakor prej.

Anton Borovščak pa je hodil žalosten po vasi okrog in ni vedel, ne kod ne kam. Slednjič pa se je izpametoval in prišel res nekega dne v fraku in cilindru na pošto in zaprosil gospoda Možakeca za roko njegove hčerke.

»Vi ste bili pravzaprav moj nasprotnik, toda naj bo, ako ona poreče: »Da« — pa se vzemita! Potem lahko ostanete pri pošti in boste opravljali moja opravila. Za doto se že zmenimo!«

Anton Borovščak je ponižno molčal, Možakec je poklical svojo hčer in jo vprašal: »Bi-li rada Antona Borovščaka? Danes je zaprosil za tvojo roko!«

Josipina je zardela kakor se spodobi, povedela oči in dejala komaj slišno: »Da«.

Potem je prišla še gospa mama, ki se je bila precej poredila in blagoslovila zvezo med svojo hčerkico Josipino in in Antonom Borovščakom.

Tako se je zavozlal bivši poštar z Možakevo hčerjo za večne čase...

Poroka se je praznovala imenitno. Vsi gostje so se zbrali v vrtu pod pošto po maši, kjer je duhovnik združil Antona Borovščaka in Možakevo hčerko Josipino v večno zvezo, in začela je gostija. Vse je napivalo novoporočencema in pa Štefanu Možaku, ki je v vsi časti in slavi, kakor se spodobi za poštarja v Srednjem, sedel za mizo s svojo gospo soprogo. Celo gospod župnik je vstal in dvignil časo in zaklical: »Bog živi gospoda Štefana, našega zaslužnega poštarja!«

»Bog ga živi!« so zaklicali vsatje in čase so zažvenketale.

Štefan Možakec se je čutil srečnega kakor nikoli še, kajti dospel je do svojega cilja, do vgladnega mesta poštarja v Srednjem, ki pa tudi dokaj nese. In na vrh pa še tistih stoindvajsetkron, za katere ni treba niti z mezinem migniti.

In srečno se je čutila tudi gospa poštarica, ki je tako srečno dobila moža svoji hčerkici.

Najsrečnejša pa je bila videti Josipino, ki je bila ta dan junakinja za celo Srednjo

Anton Borovščak pa je sedel pust za mizo in se je držal nekam kislo...

A kaj to! Svatje so bili veseli, kolarci so žvenketali in gospodu Štefanu se je kar vrtele v glavi od vina in veselja.

Tako-le popoldne enkrat je vstal in dejal važnim glasom: »Oprostite, gospoda, moram iti pogledat v urad. Samo par trenutkov!«

»Kako ste vestni, gospod Štefan!« so dejali gostje in njemu je dela dobro ta pohvala.

Sel je z nekoliko negotovimi koraki v uradno sobo in pregledal došlo blago. Nič posebnega ni bilo: par pisem in mal zabojček.

Ta zabojček pa je vzbudil pozornost gospoda Štefana. »Ne tresti! — Žive male opice!« je bilo pisano z rudečimi črkami na pokrovu. Zabojček je ostal le mimogrede na Srednjem, ker je bil namenjen na Dunaj.

Gospod Štefan je gledal in obračal zabojček in velika radovednost se ga je poraščala. »Čakaj — pogledam, kake so te zverine!« je dejal na tihem in začel s kleščami odpirati zabojček. Živih malih opic gospod Štefan še nikdar videl ni in čudno se mu je zdelo, da pošiljajo tako blago po pošti po svetu.

Pokrovček je odskočil in gospod Štefan je zagledal v zabojčku res malo,

daj, da posestnik in trgovec vzdržuje državo in da omiksne razume njene potrebe, je bilo opravičeno, da smo imeli volivno pravico, kakoršna je bila.

Dandanes pa je omika splošna, ker se širi po ljudski šoli in po duhu časa v najoddaljenejšo kmečko vas in v najzaduhlejši prostore tovarniških delavcev in navadnih težakov. Ko odraste kdo v ljudski šoli, čita knjige in časopise, zahaja v razna društva in se udeležuje raznih shodov, kjer se poučuje o javnih zadevah in se začne zsnimati za javno življenje. Naravni razum brez visokih šol navadno zadostuje, da človek z normalnimi možgani in s pomočjo poljudnih spisov in govorov se vsposobi, da razmišlja in presojuje razne odnose v človeškem in državnem življenju.

Vsakdanja skušnja nas uči, da dandanes se politizuje povsod; v vsaki gostilni, v vsakem društvu, na vsakem prijateljskem sestanku, ob vsaki priliki se postavljajo in odstavljajo ministri, se hvalijo in grajajo poslanci, se presojujejo postave, pripravljajo in napovedujejo vojske, itd. Sposobnost za udeleževanje na javnem življenju je dandanes splošna.

To udeleževanje je pa tudi opravičeno; kajti dandanes se ne more več trditi, da državo vzdržujejo v prvi vrsti maloštevilni imovitejši sloji, marveč država sama je prišla do prepričanja, da njen obstoj in njena veljara sloni trdo v širokih množinah naroda, ki jej dajejo potrebno denarno in vojaško moč. Kaj bi bilo z našo vojsko, ako ne bi imeli krepkega in zdravega kmečkega sloja, ki daje državi najpogumnejše in najvztrajnejše vojake? Iz množice naroda zajema država svojo vojaško moč, ne pa iz 10.000 izvoljencev, katerim ni treba delati.

Država brez denara ne more dandanes niti en dan obstati; denara pa država ne dobiva v prvi vrsti od denarnih mogočnjakov, ki so itak le redko sejani, ampak od množice ljudstva, ki mora državi plačevati davek od vsega, kar je, pije in rabi. Posredni (indirektni) davki so splošni in veliko večji nego neposredni (direktni).

Direktni davki niso majhni, vendar bi se dali prenašati, ako ne bi bilo vsakovrstnih dokladov za deželo, za okraj, za občino in za vse mogoče reči. Direktni davki so preudarjeni v državnem proračunu za tekoče leto z naslednjimi zneski: zemljiški davek 53.100.000 K, hišni davek 87.335.000 K, 5% davek od oproščenih hiš 7.886.000 K, splošna pridobnina 36.200.000 K; dohodarina zavodov, ki polagajo javne račune (hranilnice, posojilnice, zadrage itd.) 53.970.000 K, rentnina 8.978.000 K, osebna dohodarina 58.870.000 K, davek od višjih plač 2.264.000

kosmato opico, ki ga je začudeno gledala. Pa le en hip. Potem je skočila gospodu Štefanu na ramo in od tam na omaro.

„No, čakaj, čakaj, da te spet denem v škatlo!“ je govoril gospod Štefan prijazno in skušal opico prijeti in jo spraviti zopet v zaboj.

A ni šlo.

Opica je bila urna in je skakala sem in tja, gospod Štefan pa za njo.

Po dolgem skakanju — gospod Štefan se je bil že ves spotil — je opica obstala na stolu in naš znanec pred njo.

Gospoda Štefana se je lotil čuden strah, ko je gledal na opico pred seboj.

Ta majhen spak ga je gledal s svetlimi očmi in mu kazal zobe. In vsak trenutek se je zdel večji.

Gospod Štefan je bil kar trd od strahu. Opica pa je rastla in rastla pred njim, že je bila tako velika kakor desetleten otrok in na glavi so se pokazali mali rožički. In one svetle oči so gledale nepremično v gospoda Štefana.

Njega je obhajal grozen strah, a ni se mogel ne ganiti ne zakričati na pomoč.

Tisti skrat pred njim pa je rastel in rastel in bil že večji kakor on sam... In počasi je stegoval roke s tistimi velikimi kremplji in odpiral usta in kazal velike zobe...

K. Z nekaterimi drugimi dohodki vred preudarjeni so vsi direktni davki v znesku 312.167.000 K.

Večji nego direktni davek, katerega plačujejo v prvi vrsti imoviti ljudje, je indirektni davek, katerega plačujejo vsi državljani, in sicer pogosto v večji meri ubogi delavski in kmečki sloji nego premožniki. V to vrsto spada užitnina z naslednjimi zneski: žganje 87.000.000 K, pivo 77.600.000 K, sladkor 121.850.000 K, petrolje 19.900.000 K, vino in mošt 12.370.000 K, meso in svinina 16.100.000 K, užitnina v zaprtih mestih 6.333.000 K. Vsa užitnina je proračunjena na 346.175.000 K, tako da nese več nego vsi direktni davki.

Carina, ki se plačuje pri vvozu raznega blaga v državo, je proračunjena na 123.696.000 K.

Koleki, ki se rabijo pri pobotnicah, pogodbah, tožbah itd., prinesejo državi 49.435.000 K, takse pri imenovanjih, licencah itd. 5.087.000 K, pristojbine pri prodajah, cesijah, zapuščinah i. t. d. 108.137.000 K, skupaj 162.653.000 K.

Vozni listki na železnicah, kjer se plačuje voznina z davkom vred, dajo državi 17.501.000 K. Najrevnejši ljudje, ki igrajo v loteriji, dajo državi dohodka 30.540.150 K. Državna tiskarna daje prebitka 6.748.300 K. Sol za ljudi in za živino, ki se dobiva iz morja in gora za jako majhen denar, nese državi 47.280.600 K. Neprimerno velik dohodek daje državi razvada, ki se širi med možkimi že v mladih letih in se potem nadaljuje ves čas življenja, namreč tabak, katerega se proda na leto za 236.159.000 K.

Vsi redni državni dohodki za leto 1907 so preudarjeni v znesku 1.856.302.774 K, vsi direktni davki, kakor zgorej rečeno, v znesku 312.167.000 K.

Davke plačujejo torej vsi državljani, in reči se mora, da nižji, delavski, kmečki sloji morda celo več, ker jih je obilo, nego premožniki, katerih število je manjše. Na vsak način pa je gotovo, da vsakdo prispeva v državno blaginjo in da je torej opravičeno, da vsi državljani sodelujejo pri državni upravi.

Dosedanji volivni red je imel namen, kakor sem prej omenil, da se po njem varujejo interesi (koristi) glavnih slojev v državi. Tudi novi volivni red ima isto nalogo; ali glavni sloji v državi niso več tisti, ki so bili nekdanj, in koristi, katere treba varovati, niso več tiste, ki so bile prej. Nekdanj si je država štela v dolžnost, da je po 20 milijonov kron na leto dajala denarnim baronom, da so po ceni prodajali domači sladkor v inozemstvo. Dandanes zahtevamo, naj država da te in še druge milijone onim širokim slojem naroda, ki daje državi vojake in plačuje indirektni davek, kajti zmagalo je

Gospod Štefan pa se je potil in pričakoval svojega strašnega konca.

In tedaj je pošast zgrabila gospoda Štefana za vrat in ga dvignila v zrak proti ustom.

Gospod Štefan pa je zakričal, kar je mogel, in se — vzbudil.

„Kake neume sanje ima človek, če tako nerodno leži, kakor sem sedaj jaz!“ je mrmral in počasi vstal z zofe. Vrat, katerega je med spanjem imel naslonjenega na rob zofe, ga je bolet in ves se je potil.

Tedaj je nekdo potrkal na vrata, Karo je začel lajati in gospod Štefan je zaklical „Geraj!“

In vstopil je poštni sel — resnično in ne v sanjah — in prinesel odlok, v katerem se je gospodu Štefanu naznanjalo, da je imenovan poštarjem prejšnji poštar — Anton Borovščak.

„Proklete sanje!“ je mrmral med zobmi gospod Štefan, ko je odšel poštni sel, „Vse je šlo po vodi!“

In tako je ostal Štefan Možakec to, kar je bil prej, namreč gospod penzionist s stoindvajsetimi kronami na mesec in s svojim hrepenenjem po uglednejšem mestu v Srednjem...

spoznanje, da ljudstvo, delavski stanovi, oni, ki delujejo in pridelujejo, so trdna podlaga in krepek temelj državi, brez katerega ne more dolgo obstojati.

Interesi delavskih stanov silijo na površje; za te se mora država brigati; z njimi bo imel opraviti prihodnji državni zbor.

Za tovarniške delavce in delavce raznih podjetij je nekdanj preskrbljeno vsaj za slučaj bolezni ali katere nezgode. A treba je poskrbeti za nje tudi za slučaj onemoglosti in starosti. Mnogi delavci, posebno na kmetih, pa niti tega nimajo, kar ima tovarniški delavec. In kaj je naš kmet drugega nego delavec? in kako slabo, da nič ni preskrbljeno za njegove nezgode, za njegovo starost in onemoglost.

Država ne sme pustiti, da kmečki stan propade, marveč mora skrbeti, da se vzdržuje, krepí in čvrsto razvija, kajti v kmečkem stanu ima država najboljši vir svojim telesnim, dušnim in moralnim močem. Delavskim stanovom treba pomagati brezpogojno; kmetu treba pomagati še posebej, da se razdolži in da ostane prost lastnik in uživalec svoje kmetije.

Ker bo imel prihodnji državni zbor mnogo posla na gospodarskem in socialnem polju, ker mu bo urejevati položaj pridelujočih množic, je povsem opravičeno, da se volijo v bodoče poslanci na podlagi splošne in enake volivne pravice.

S splošno in enako volivno pravico vvedla se je tudi volivna in zborovalna prostost, ki varuje volivca neopravičenega strahovanja in vplivanja od nepoklicane strani. Volivna prostost je zavarovana na vse strani; mirno občevanje med volivci in kandidati ali med volivci in poslanci je zajamčeno. Le pozornosti in previdnosti treba, pa se zapreči divjaško strahovanje, ki je tu pa tam sililo na dan.

Z volivno pravico združena je volivna dolžnost. Kakor je država dolžna skrbeti za vse sloje v državljanski družbi, in kakor je vsak državljan dolžan podpirati državo v tej njeni nalogi, tako je vsak, kdor ima volivno pravico, dolžan rabiti to pravico, in sicer rabiti jo tako, da voli po svoji vesti takega kandidata, od katerega je prepričan, da bo delal v korist državi in onih slojev, na katerih sloni državna moč in blagostanje. Nemarnost v rabi volivne pravice je graje vredna in jako sposobna, da postane vzrok nesreče ne samo za nemarnejšo, ampak tudi za druge in za vso državo.

Volivna preosnova pomenja za Slovence zvišanje števila njih poslancev od 15 na 24, za goriške Slovence pomenja pomnožitev njih poslancev od 2 na 3. Že iz tega razloga, ne glede na okoliščine, katere sem do zdaj navedel, ni bilo mogoče, da bi slovenski poslanci, združeni v „Slovenski zvezi“, glasovali proti volivni preosnovi. Slovenski poslanci zunaj „Slovanske zveze“ so pado zadnjega trenutka delali in govorili proti preosnovi, kolikor so mogli. Zapeljal jih je strah, da v novi zbornici ne bo prostora poslancu njihovega mišljenja.

Da je vlada sprejela v svoj predlog za goriške Slovence tri mandate, je v prvi vrsti zasluga govornika in njegovih tovarišev. Ako vladni načrt ne bi bil obsegal treh volilnih okrajev (za Slovence na Goriškem, zgodilo bi se jim bilo, kakor koroškim Slovincem, da pri najboljši volji in vstrajnem naporu ni bilo mogoče ničesa pridobiti za nje. Napredni slovenski poslanci niso niti prsta ganili za tretji slovenski mandat na Goriškem.

Italijanom je vlada v svojem prvotnem načrtu znižala število poslancev za 2, oziroma za 3. Zato so italijanski poslanci nasprotovali volivni reformi. Da bi jih pridobila za se, navrgla jim je najprej dva, potem še tretji mandat. Vrh tega je vlada prenesla eden teh mandatorov v Istro, a drugi na Goriško. Naj bi bili Slovenci rekli k temu bev ali mev, na stvari bi ne bili nič premenili. Umestno so smatrali, da vladni zahtevi niso

ugovarjali, ker s tem se je volivna preosnova zagotovila in pospešila.

Žal, da se slovenskim poslancem ni posrečilo, da bi koroškim Slovincem pridobili vsaj še en mandat, ki jim gre po vsi pravici. Naleteli so v tem oziru na močna nasprotnike, ki so bili pripravljeni žrtvovati vso preosnovo, ako bi se ustreglo slovenski zahtevi.

Za Slovence sploh in za goriške Slovence posebej ima pa volivna preosnova še drug pomen. Pokazala se je na Slovenskem struja, ki prijateljuje s francosko proticerkveno politiko, z razporoko in svobodno šolo. Slovensko ljudstvo bo imelo priliko, da pri prihodnjih volitvah povzdigne svoj glas in izreče: ali odobruje to brezversko, protikrščansko strujo, ali pa hoče še dalje ostati pri katoliški veri svojih očetov in zahtevati v šoli verski pouk za svoje otroke.

Na Francoskem preganjajo katoliško cerkev. Duhovnike in škofe so izgnali iz župnišč in škofovskih palač. Duhovnikom prepovedujejo maševati brez vladnega dovoljenja. Če duhovnik mašuje, ga kaznujejo. Cerkev so izročili občinam, v katerih gospodarijo framazonski župani, ki odločujejo cerkve v posvetne namene. Ko se je to pripravljalo, našli so se tudi med slovenskimi listi taki, ki so to hvalili, povzdigovali ter izražali željo, naj bi prišlo tudi v Avstriji do francoskih razmer. Ali morete odobravati tako napredno strujo? — Hinavci trdijo, da niso nasprotniki cerkve in vere, ampak le duhovnikov, ki jim niso po volji, kakor da bi se verski nauk dal ohraniti brez verskih učiteljev. Naprednjaki prorokujejo, da v petdesetih letih bodo oni ali njih otroci šli čez glave duhovnikov. Kdor bo živ, bo vedel povedati, koliko bo še brčalo takih naprednjakov in njih otrok! Ni vreden slovenskega in krščanskega imena, kdor prijateljuje s takimi nazori!

Razporoka je našim naprednjakom posebno pri srcu. Plačila za dobra dela na onem svetu ne pričakujejo; zato hočejo življenje uživati v polnih potegih; meje, katere jim stavi katoliška vera, so jim pretesne; oni hočejo biti brez verskih spon kakor živina.

Če kdo komu dobro želi, je gotovo, da želi svojemu otroku, in sicer vse, kar je najbolje. Kdor je okusil svet in njegove prevare, ve, da najdražji zaklad v zemskem življenju je krščanska vera, ki človeka brzda v sreči ter bodri in vzdržuje v nesreči. Ko je človeka že vse zapustilo, ga tolaži in osrečuje vera na Boga in na prihodnje življenje. In to, kar je najdražje, hoče nova struja „svobodne šole“ zamoriti v otroških srcih. Verski nauk naj se iztrebi iz šole, šolski pouk naj se ne ozira na nikako veroizpovedanje, učitelj naj bo tolmač narave brez Boga. Tako daloč zabrede človek, ki je Boga zapustil in se je s pametjo skregal, da širi take nauke in jim išče učencev, ki bi jih hoteli sprejeti.

O vseh teh stvarih se bo razpravljalo in odločevalo, kakor vse kaže v prihodnjem državnem zboru. Na vas, slovenski volivci, je ležeče, da pri bodočih volitvah izrečete svojo voljo: ali hočete, da naj se vaši otroci poučujejo v veri svojih očetov, ali pa vam je vse eno, če postanejo narodni pagani. Splošna volivna pravica ima za Slovence tudi ta pomen, da se ljudstvo izreče o vseh teh stvareh.

Govor poslanca Berbuča.

Sišali ste zanimivo razpravo g. drž. in dež. poslanca dr. Gregorčiča o volivni preosnovi in načinu, kako so poslanci varovali politične koristi svojih volilcev.

Prav je in neobhodno potrebno, da čuva poslanec politične in druge pravice svojih volilcev in naroda, katerega zastopa, ter da skrbi za razvoj njegovih umstvenih in dušnih močij. A isto tako neobhodno potrebno je, da skrbi za razvoj gospodarskih razmer v deželi in za njegove materialne koristi. Posebno mi Slovenci moramo obračati veliko pozornost temu predmetu, kajti naše gospodarske razmere so, ako jih primerjamo z onimi drugih

(Dalje v prilogi.)

dežel in držav tako rekoč žele v povojih, in izvestno je, da ljudstvo, ki je materialno odvisno, ostane vedno sužno.

Toliko vodstvo, kakor tudi poslanci naše stranke so bili vže davno prepričani o pravilnosti teh načel, a zato se je pa tudi storilo v tem oziru, kar je bilo pri danih okoliščinah mogoče. Dovolite, da to pajasnim in dokažem.

V Gorici se je ustanovila „Centralna posojilnica“, ki nese lepe obresti; drugim pa, ko pridejo v denarne stiske, dobivati posojila po nizki ceni. Ne more se oporekati, da zastopa naš zavod najbolj kulantno s dolžniki to jim daje posojila med vsemi slov. posojilnicami v deželi po najnižji obrestar meri. Res je, da zavod nema velikega rezervnega zaloge; a po tem tudi ne stremi, kajti v rezervni zalog se stekajo vedno žulji dolžnikov, žulji, ki naslonejo ali iz previsokih obvestij ali previsokih upravnih in poslovnih prispevkov.

Ustanovila se je tudi „Goriška zveza“, ki skrbi za to, da poslujejo druge posojilnice in gospodarska društva v deželi pravilno, točno in vestno. „Zveza“ nakupuje tudi za svoje člane žveplo, modro galico, umetna gnojila in drugo blago, ki je posestnikom in vinogradnikom danes potrebno, in sicer kupuje le pristno blago in kolikor mogoče — po nizki ceni. Sama ne išče pri tem najmanjšega dobička.

Tudi v deželnem zboru in dež. odboru se je mnogo storilo za napredek na gospodarskem polju. Izvestno je, da je bila ta doba na tempolju najplodovitejša od vseh dosedanjih.

V tej šestletni dobi deželnozborskega zasedanja ustanovila se je hipotekna banka, s katero nismo povsem zadovoljni, kar se imenovanju uradnikov tiče; a okljub temu se ne sme važnost tega zavoda podceniti. Le s tem, da je bil ustanovljen in da obstoji, znižala se je obrestna mera povprek za 1%, in ker je v deželi nad 90 milijonov oknjiženega dolga, je razvidno, da so se s tem izdatno razbremenili dolžniki in pomaglo onim, ki posojila iščejo.

V tej dobi rešilo se je tudi vprašanje o deželni norišnici, katero se je motalo nad 40 let po deželni hiši. Šo ljudje, ki so tudi temu nasprotni. To so taki ljudje, ki so nasprotni vsaki novi ideji; toda kdor je videl in slišal sina in hčer v deželni hiši, kako sta s povzdignjenimi rokami prosila, naj spravi dež. odbor v varno zavetje očeta, katerega je napadla grozna bolezen — umobolnost, — inace gredo vsi, ona dva, družina in premoženje pod zlo; kdor je videl in slišal stariše, ki so milo prosili, naj se spravi njih otrok v varno zavetje, ker ne morejo doma več prenašati posledic one grozne bolezni; kdor je videl potem obup teh ljudi, ker jim je dež. odbor odklonil njihove prošnje, potem ko je dobil iz Italije, Trsta, Ljubljane in Feldhofa na Štajerskem telegrafičen odgovor, da so zadevni zavodi prenapolnjeni, — kdor je vse to videl in slišal, je uverjen, da je bil skrajni čas, da se je deželna norišnica zidala. Sicer je bilo pa te tudi iz ekonomičnega stališča potrebno. Dežela vstopuje na leto za umobolne nad 120.000 K. Lep del tega denarja roma v Italijo in druge kronovine, kar je proti umnemu gospodarstvu, denar naj ostane po možnosti v deželi. Sedaj se pride temu v okom. Zavod bode rabil različnih živil, katera bode doma naročeval. Tudi obrtniki, trgovci in drugi domačini najdejo tam svoj zaslužek.

V tej dobi rešilo se je tudi zelo važno vprašanje o pobiranju vžitnine. V tem oziru Vam podajam sledeče kratke, a zanesljive, ker uradne podatke:

Do leta 1901. je oddajala dežela davščino od piva v zakup privatnim zakupnikom potem javne dražbe, in je dobivala pri nakladi 1 K od hl piva največ 11.000 K. Leta 1905. je pobirala to davščino v lastni režiji in dobila pri nakladi 1.70 K znesek 87.000 K.

Lani je dobila nad 160.000 K vkljub temu, da se je konsum piva izdatno znižal. To izvira pa od tod, ker se je našim poslancem in dež. odboru posrečilo, privesti vlado do tega, da je privolila v povešek dež. naklad na pivo od 1.70 K na 4 K, kar je pri nas pač opravičeno, kajti pivo je pijača, ki dela konkurenco našemu domaćemu pridelku — vinu. In če plačuje krimar od 10 do 18 K daca od hl vina, je pravično, ako plačuje prizadeti obrtnik po 7 do 10 K od hl piva.

Še lepši vspehi so se desegli od vžitnine vina mošta in mesa. Do l. 1905 je dajala država to davščino v zakup privatnikom in nekaterim društvom, in je dobivala na leto nekaj manj nego 400.000 K od te davščine; a l. 1904 je sprejela pobiranje vžitnine v lastno režijo ter dobila za to 582.000 K, torej 182.000 K več nego prejšnja leta.

Tudi če odbijemo 60.000 do 62.000 K za režijske stroške (in vladni organi pravijo, da znašajo ti prilično veliko), imela je država vendarle čistega dobička 120.000 K.

Se večji dobiček so imele dežela in občine, za katere pobirajo finančni organi to davščino brezplačno. Prej je dobivala dežela pri 100% dokladi nekaj manj nego 400.000 K, kakor vlada; a l. 1905 je dobila tudi ona 582.000 K, torej je imela čistega dobička 182.000 K. Radi natančnosti navajam, da so tu vštete tudi takozvane rimance, ki so znašale prilično 22.000 K in plačujejo le pri prehodih pobiranja od jene tvrda na drugo.

Tudi občine so bile zelo zadovoljne s tem načinom pobiranja vžitnine, kajti te so dobile l. 1905 znesek 174.000 K več nego prejšnje leto. Dobrodejne posledice tega vspeha so vidne, mnoge občine so lani in letos raditega vspeha izdatno znižale doklade na izravne davke.

Vse tri skupine, država dežela in občine, so dobile predlanskim 508.000 K več od vse vžitnine nego l. 1904. To je lep dobiček, ki pride večinoma posestnikom in poljedelcem v korist. Prej se je izgubljal ta denar po privatnih žepih, in kdo ga je moral zalagati? Vi posestniki in davkoplačevalci!

Sicer pa naša stranka ni stremila za tem, da bi vlada vdobila v roke pobiranje vžitnine, marveč za tem, da bi že dovila dežela. Zato je odposlal dež. odbor po predlogu naših poslancev vže l. 1900 dva uradnika po deželi v svrhu, ea bi pregovorila kočmarje in prizdete obrtnike, naj bi oddali deželi pooblastilo za pobiranje vžitnine namesto zasebnikom. Žal, da se ta namera in posrečila. Ako bi se pa bile posrečila, imela bi dežela še večji dobiček, kajti onih 120.000 K, vladnega čistega dobička, ki romajo sedaj v cesarsko blaginjo, bi bila dobila dežela.

Toda še drugo udobnost bi bila imela dežela od tega. Ona bi bila sprejela v lastno režijo tudi pobiranje davščine od žganjin, za katere je dobivala leto za letom od privatnega zakupnika povprek 43.000 K. Ker je vlada kmalu na to poddržavila to davščino, je ponudila deželi v ozirom na prejšnji dohodek le 65.000 K za odkup te davščine, kateri znesek se je pa kasneje skrčil na 62.000 K. Toda iz podatkov, katere je vlada nabirala skozi 4 leta in previdno zakrivala se da nedvojbeno dokazati, da bi dobila dežela od te davščine pri njenih nakladah in njenem konsumu okroglik 195.000 K, torej ima na leto 130.000 K izgube. In če tudi odračunimo 30.000 za upravne stroške, kar je pa vsekako previsoko zaračunljeno, znaša vendar še izguba nad 100.000 K na leto. Ker velja pa ta pogodba za 10 let, ima dežela za to dobo nad 1 milijon K izgube.

Za to izgubo se ima dežela v prvi vrsti zahvaliti bivšim naprednim matadorjem, ki so strastno in krčevito delali v to, da bi dežela ne dobila pobiranja vžitnine s svojo režijo. One naše poslance, ki so delali za dobro stvar in želeli, da bi dežela dobila pobiranje vžitnine z svoje roke, imenovali se javno slepanje našega ljudstva. Sedaj pa soditi Vi, kdo je tedaj sleparil in osleparil deželo in ljudstvo v tej zadevi, mi ali oni.

Šele potem, ko so se tem potom zboljšale deželne finance, se bilo mogoče misliti v deželni hiši za napredek v različnih gospodarskih panogah.

Ustanovila se je deželna trtnica, iz katere dobivajo vinogradniki 100 eepjenk po 10 do 13 K, dočim so jih plačavali prej po 25 do 30 K. Ako se more tej napravi sploh kaj očitati, je to, da je bila za vinogradnike na Vipavskem in na Krasu vsaj 15 let prepozno ustanovljena.

Šele potem se je začel izvajati zakon za pospeševanje goveje živine, katere je zbornica sprejela vže začetkom l. 1903. V to svrhu so se priredile, kakor znano, živinske razstave po vsej deželi, od katerih je pričakovati lep vspeh na tem polju. V kratkem začnejo poslovati tudi dopustne komisije, od česar je pričakovati še lepši vspeh v živinoreji. A vse to bode stalo deželo lepega denarja.

Koj za tem se obudi k življenju zakon za zavarovanje živine, kateri bode zahteval od dežele tudi izdatnih denarnih žrtve. V tem oziru je vže pri-skrbljeno pri deželnem odboru.

Se v tem letu ustanovi se tudi deželna centrala za prešičerejo kar je zelo potrebno. Kranjska je nvažavala še pred malimi leti z Ogrskega in Hrvaškega nad 60.000 prašičev za rejo. Uvidela je pa, da je to neopraktično, zato je uvedla sedaj doma potom c. kr. kmetijske družbe žlahtno rejo presičev ter je na ta način v kratkem času ne le zboljšala domačo pasmo, marveč dosegla, da

vstaja v deželi nad 1 milijon kron, ki so prej romale iz dežele. To se mora tudi pri nas izvesti, to tem bolj, ker so prašiči pri nas zelo dragi in je pomanjkanje svinjine v deželi občutno.

V teku te šestletne dobe izvršili so se po državnih organih v soglasju z deželnim odborom velikanski načrti za uravnavo spodnjega in gorenjega dela Soče in Tera; skoro gotovo je, da se v kratkem priredijo tudi splošni in podrobni načrti za uravnavo Vipave.

V tej dobi izvršila se je tudi uravnavna Grajščaka in ceste iz Lokavca v Ajdovščino, za kar sta prispevali država in dežela z lepimi doneski.

Po prizadevanju naših poslancev začele so se graditi tudi takozvane obmejne ceste, za katere prispevajo država, dežela in občine nad 440.000 K. Gradi se tudi lijaška cesta, za katero je dala vlada 48.000 K, dežela pa 20.000 K.

Po prizadevanju naših poslancev, posebno pa po energičnem nastopu g. dr. Gregorčiča, rešilo se je v tej dobi učiteljsko vprašanje in sicer tako, kakor smo vedno naglašali, namreč da plačujeje radi tega posestniki niti krajcarja višjih doklad na izravne davke.

Po prizadevanju naših poslancev in deželnega odbora dovolila je vlada 90.000 K in dežela je dodala 60.000 K za brezobrestna posojila, ki pridejo večinoma v korist vinogradnikom na Vipavskem in na Krasu. Žal, da gre razdelitev teh posojil počasu naprej; a tega nismo mi krivi. Storili smo, kar je v naši moči, da bi stvar povspešili, žal, da nismo dosegli svojega smotra. Sicer so pa tudi župani in zasebniki poskusili svojo srečo v tem vprašanju toliko pri c. kr. glavarstvu v Gorici, kakor pri namestništvu v Trstu; toda sami vedo, s kakim vspehom.

Tudi vprašanje o podaljšanju vipavske železnice je prišlo v dober tir, a se je sedaj nekoliko zazorilo; vendar pa ta zadeva ne spi.

To so v kratkih potezah glavni načrti in glavna dela, ki so se tekom te dobe vže izvršila, ali pa se izvrše. Poleg teh je pa še nebroj manjših del, načrtov, podpor, ki so se podelila ali posameznim občinam ali društvom v prosep gospodarskih razmer v deželi. Čas mi ne dopušča, da bi jih niti našteval.

Iz tega pa lahko razvidi vsakdo, da se je v tej šestletni dobi mnogo storilo za napredek na gospodarskem polju v deželi. Naj le vpijejo nekateri kolikor jim drago, da za kmata nikdo nič ne stori, a neovrgljiva resnica ostane, da sme ta doba ponosno gledati na svoje delovanje.

Seveda ostane še ogromnega dela za prihodnjo dobo. V tej dobi treba v prvi vrsti skrbeti za zgradbo deželne bolnišnice, ker sedanji tako rekoč na posodo vzeti ne odgovarjati zahtevam časa. A s tem vprašanjem bode treba rešiti tudi vprašanje o bolniških stroških, pod katerimi ginevajo sedaj naše občine. Vsi stroški za insolventne bolnike, katere plačujejo občine, znašajo pri nas okoli 220.000 K, a na Kranjskem, kjer zalaga dežela te stroške, 216.000 K. Toda Kranjska ima 510.000 prebivalcev, Goriška pa le 230.000. Oziraje se na prebivalstvo morali bi se znižati ti stroški pri nas vsj za polovico. Tu je treba odpomoči.

Vpeljati in izvesti bode treba zakon za deželno zavarovanje proti požarom in na življenje ter tako preprečiti, da ne pojde vsota 600.000 K na leto iz dežele drugam od koder se nikdar več ne vrne.

Izvršiti bode treba vsaj deloma uravnavo Soče posebno na Vipave — bodisi tudi le provizorno — na vseh mestih, kjer voda svet razjeda in uničuje najboljši in najlepši svet.

Uvesti bode treba melioracijski zalag, da se zboljšajo pašniki na planinah, travniki in polje po Krasu, na Vipavskem in drugod, kakor se to godi v drugih kronovinah.

Izvesti bode treba načrte za cestne mreže na banjski planoti in iz Čepovana k Sv. Luciji, kar je tem krajem tako potrebno kot ribi voda. Načrti so vže izdelani.

Posebno pozornost bode treba obračati vprašanju o pokritju stroškov za ljudsko šolstvo, ki so v naših treh slov. političnih okrajih neznosni. Pomislite, da plačuje pol. okraj tolminski 70%, goriška okolica 71% in sežanski okraj letos celo 110% na vse izravne davke le za ljudsko šolstvo, dočim nalaga kranjska dežela le 40% na vse izravne davke vkljub temu, da krije sama vse deželne potrebeščine v ožjem smislu besede, ki se zalagajo iz deželnega zaloge, da plačuje vse stroške za ljudsko učiteljstvo, da vzdržuje deželne ceste, katerih pri nas ne poznamo, ter da nosi

sama vse bolniške stroške. Torej tam 40% za vse navedene zadeve, pri nas pa od 70—110% samo za ljudsko šolstvo!

Tudi glede vzdrževanja okrajnih cest bode treba preosnove. Predlanskim je stalo vzdrževanje teh cest naše tri slovenske pol. okraje 215.000 K, kar odgovarja povprek 40% dokladam na vse izravne davke teh okrajev. To so ogromni odstotki. Res da pačujejo nekateri okraji le 15 do 25%, a drugi pa po 35%, 50% le za okrajne ceste. To so neznosne razmere.

Veliko pozornost bode treba obračati tudi zgradbi železnih cest po soški dolini in od Sv. Lucije do Idrije in Vrhnike. V tem oziru so storjeni vže prvi koraki. Tudi podaljšanje vipavske železnice zahteva vedne pozornosti. Sedaj sili na površje tudi briška železnica. To vprašanje bode treba temeljito proučiti, to tembolj, ker je promet v Brdih velik in raste od leta do leta.

To so glavni načrti za prihodnjo šestletno dobo deželnozborskega zasedanja. Ako se posreči Vašim poslancem vse ali vsaj večji del teh načrtov izvesti boste z njimi lahko zadovoljni. Toda če to hočete, treba da volite poslance, ki so složni, jednega mišljenja in duha, ki imajo um in srce za blaginjo ljudstva, ki jih voli.

Kdor stvarno in pravično sodi, mora priznati, da „Slogin“ poslanci so z ozirom na težavne razmere, v katerih morajo delati, v polni meri izpolnili svojo dolžnost na vse strani. Menimo, da njihovem naslednikom se ne bo treba sramovati, ako bodo mogli o svojem času z enako mirno vestjo kazati na dejanju, kakor lahko kažejo današnji pravi zastopniki ljudstva, ki delujejo brez bobna in pokrovač, ne zmenec se za očitane, ne zmenec se za očitane, da so brez programa in brez cilja, brez zmožnosti in brez energije.

Govor vodje Premrou-a.

Častiti zborovalci!

Moja naloga je, spregovoriti nekoliko besedi o zadružno-gospodarskem vprašanju v naši deželi. Naša stranka je vedno obračala pozornost na vsa važna vprašanja, posebno na ona, ki se tičejo našega kmata, zato je umestno, da se danes na kratko ozremo na to, kar smo doslej storili in dosegli, zakaj iz tega se sestavi tudi delo, katerega imamo rešiti v bodočnosti.

Gospoda moja! Živimo v času, ko se povsod uveljavlja in uvažuje načelo asociacije, združevanja, v času, ko se splošno zahteva, da mora posameznik za toliko odnehati od svojih individualnih pravic, v kolikor je to potrebno za celote. Nezdružbe gospodarske razmere, katere so splošno povzročili nazori liberalnega gospodarstva, so postale tako občutljive, da se vse združuje v boju zoper posledice teh razmer! Narasčajoča moč kapitalizma pa ni zadela samo delavstva, obrtnije in drugih stanov, nego zadela je pred vsen tudi kmetijstvo. To dejstvo nam potrjuje zgodovina gospodarskega propada kmetijstva in tozadevna statistika.

Med sredstva, ki olajšajo slabe gospodarske razmere našega kmata, prištevamo tudi kmetijske zadruge. Kakor so namreč skušali delavci in obrtniki pomagati si z združenimi močmi, z eno besedo z zadrugami, tako mora tudi kmetički stan skušati, da si z zadrugami pomaga iz svojega nepovoljnega položaja.

Da je to potrebno, je naša stranka spoznala že davno. „Slogin“ program je že s početka obsegal med drugim tudi delovanje na gospodarskem polju. Gospodarski odsek „Sloga“ je tudi v tem smislu deloval. Iz delovanja „Sloga“ je nastalo vse, kar smo doslej storili. Naši ljudje so ustanovili „Ljudsko posojilnico“, katero so pred leti prevzeli naši politični nasprotniki in je odsej odtujili svojem prvotnemu namenu: služiti kmetičkim potrebam. S sodelovanjem pripadnikov naše stranke se je tudi ustanovila „Trgovsko-obrtna zadruga“, o ustanovitvi katere je svoje dni pisal dr. Tuma, da se je ne upa ustanoviti brez podpore duhovništva. Duhovništvo je to podpora takrat tudi dala, za plačilo pa je dobilo neštevilno vrsto moralnih klofut, ki so pa tako že vsem znane. Gospodarski odsek „Sloga“ je imel nalogo, posplošiti na Goriškem zadružno misel; sam dr. Tuma je sedel v tem odseku, on sam je tozadevno konferiral svoj čas z voditelji konservativne stranke na Kranjskem in se ponujal za organizatorja na Goriškem — tako dolgo, dokler ni počil razkol. Od tedaj pa je vsaka zadruga, ki ni bila v rokah političnih, narodno-naprednih „kričačev“, postala „klerikalna“. Je zadobila zgolj politične svrhe, ki v prvi vrsti merijo na to, da spravijo in obdržijo kmata pod voljo duhovščine, kakor se je l. 1900 izrazil dr

Tuma na shodu v Ozeljanu. To je govoril oni isti mož, ki je nekaj let poprej prosil duhovnike, naj mu pomagajo ustanoviti „Trgovsko-obrtno zadrugo, ker jo drugače ne more!

Naši goriški liberalci so si osvojili oba imenovana denarna zavoda v svoje politične namene, odlujila pa so oba zavoda svojemu prvotnemu namenu. Nam pa ni ostalo drugega, kakor da smo ustanovili „Centralno posojilnico“, ki je prevzela obenem tudi nalogo „Sloginega“ gospodarskega odseka, namreč razširjanje zadrugištva. Vsa gonja proti „Centralni posojilnici“ in njenemu delovanju ni izdala ničesar. Ves ostudni boj je bil brezuspešen, ugled in delovanje „Centralne posojilnice“ pa sta rastla tako, da je posojilnica že v 3 in pol letih svojega obstanka dosegla milijon kron hranilnih vlog; še več, njeno zaupanje je med ljudstvom tako rastlo, da vlagajo pri njej svoje prihranke sami pristaši narodno-napredne stranke. Namen „Centralne posojilnice“ ni bil nikoli, da bi nakupičevala dobičke, zato se je pri posojilih omejevala na najnižje dohodke. Edino ta posojilnica je bila zadnje čase znižala posojilne obresti. Njen človekoljubni namen je priznala celo cela vrsta narodno-naprednih, ki so si najeli posojila ravno pri „Centralni posojilnici“! Moč posojilnice stalno narašča, tako da je začela misliti na to, da pripravi sebi in ostali organizaciji primernejše prostore. V to svrhu je kupila lansko leto „Hotel Central“, ki obeta postati pravi pravcati naš „Zadružni dom“. Ni se hvalila z „narodnimi piruhi“, ko je nabavila omenjeno stavbo, zato je tudi gotova, da ne bo imela „klopčev“, kakor se je to zgodilo drugim.

„Centralna posojilnica“ pa je zvesto izvrševala svojo zadružno nalogo. Cela vrsta posojilnic in drugih zadrug se je osnovala po prizadevanju posojilnice in naših mož, ki vse dobro delujejo. Nasprotniki so ovirali tudi to delovanje, blatili in smešili može, ki so delovali na tem polju. Zaman, kar spozna ljudstvo za dobro, to se ne da ovirati, se ne da zatreti. Število naših zadrug narašča od dne do dne, naša organizacija se od dneva do dneva razvija — smotreno in zdravo!

Organizacija, ki se je zbirala okoli „Centralne posojilnice“ se je pomnožila tako, da je bilo potrebno odtrgati zadružno-zvezno poslovanje, in da se je po nasvetu c. kr. poljedelskega ministerstva ustanovila posebna zveza, naša „Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev“.

Naši nasprotniki niso pustili pri miru tudi tega našega tvora na gospodarskem polju. Zaganjali so se vanj z znano svojo perfidnostjo, pa ni nič pomagalo. Smešenje, natolcevanje, umazano napadanje in vsa druga sredstva niso izdala ničesar — „Goriška zveza“ napreduje v njeno kolo pristopajo danes tudi treznejše narodno-napredne zadruge, dokaz, da „Goriška zveza“ ima pred seboj edino le gospodarsko delovanje, ne pa političnih tendenc.

„Goriška zveza“ je razširila svoj delokrog tudi na druge panoge. Ena teh panog, in sicer zelo važna, je skupno naročevanje kmetijskih potrebščin, kakor umetna gnojila, modra galica, žveplo, klajno apno i. dr. Zveza je bila prva med goriškimi slovenskimi zavodi, ki je vpe-ljala to važno kmetijsko panogo. Njen smoter je bilo, dosežati s skupno nabavo boljše kakovost in nižjo ceno kmetijskih potrebščin, pred vsem pa osamosvojitev slovenskih kmetov od Slovencem sovražne „Kmetijske družbe“ in od drugorodnih trgovcev. To nalogo je dosegla v okviru svoje organizacije. Poslovanje zveze se tudi v tem oziru stalno pomnožuje, navzlic prikritim in odkritim napadom.

Dve leti po ustanovitvi „Goriške zveze“ se je ustanovilo „Slovensko kmetijsko društvo“, ki si je stavilo med drugim tudi namen, posredovati pri skupni nabavi. Spočetka je iskalo z nami stika in skupnosti, ki se pa ni dosegla. Članom naše organizacije nismo nasprotovali glede vstopa v omenjeno društvo in tudi ne bomo v kolikor bo izvrševalo svojo strokovno izobraževalno nalogo. A glede tega društva moramo danes slovesno povedati svoje odkrito mnenje. „Goriško kmet. društvo“ ima po svojih pravih namen strokovno povzdigniti vse stroke našega kmetijstva. Že ob ustanovitvi smo opazili neke sumljive znake, da hočejo gospodje pri „Gor. kmet. društvu“ še kaj drugega. Dandanes pa je očitno, da se pod tverdo „Goriško kmet. društvo“ vrši neka skrita, zahrbtna agitacija po deželi. Radi tega smo prisiljeni izjaviti, da ne bomo več trpeli take zlorabe od države podpiranega tehničnega društva v zasebne politične namene. Gospodje pri „Gor. kmet. društvu“ naj vedo, da bomo odslej

njih društvo, ako ostane res nepolitično, z vsemi močmi podpirali, sicer pa je bomo odslej javno in očitno pobijali ter gospodom vsako netaktnost in vsako zlorabo društva v javnosti povedali. V njih rokah je vojna ali mir, sami naj volijo!

Iz tega se razvidi, da je naša stranka vedno delovala na zadružnem polju, in da na ejem tudi nepretrgoma deluje. Za vse svoje delo pa je vedno žela od nasprotne strani samo napadanje in blatenje, ki je doseglo pač svoj vrhunec v tipičnem slučaju „Krojaške zadruge“, ki je pač vsem še prav živo v spominu. To napadanje nas prepričuje, da smo na pravi poti. Vspehi pa, katere smo dosegli doslej, nas bodrijo, naj vstrajamo na ti poti, naj nadaljujemo naše delovanje na zadružno-gospodarskem polju. Dolžnost nas vseh, ki svoj narod ljubimo je, da mu žrtvujemo svoje moči, svoje delo, svoje znanje. Mi naroda ne ljubimo pri kozarcu vina, pri veselicah, ko nas navdušuje moment, mi hočemo delati za narod, dejanski delati, ne pa samo obetati! Naši programi niso dolgo-vezni, polni zvencev fraz. Nam je dovolj, da program obsega za nas nalogo: delovati na kmetijsko-gospodarskem polju. Zato, gospodje, na delo! Marsikaj smo doslej storili, mnogo nas še čaka. In to kar nas čaka, zvršimo. Trudili se bomo, plačilo pa nam bo prepričanje, da smo našemu kmetu pomagali ne s frazami, nego dejanski. In tu, gospodje, moramo danes pač smotreno postopati. Imeti moramo pred očmi jasen cilj, proti kateremu moramo stremiti.

Naš namen je jasen: ustanoviti hočemo zadruge povsod, kjer so potrebne, in kjer se jim nudijo vsi življenjski pogoji. Zadrug sicer imamo, pa še vedno premalo. Vsaka vas večjega obsega bi morala imeti svojo zadrugo, tako da mora naše ljudstvo popolnoma prevetati zadružna ideja. Zadružna oblika je za naše ljudstvo važnega pomena. Predbaciva se nam, da so naše zadruge politično orodje v rokah duhovništva. To more trditi zlobnež, more trditi edino le politični butetj, ki vidi v vsem, kar mu politično ne služi, nadvaldno sredstvo somišljenika nasprotne mu struje. To more trditi človek, ki pozna edino le predale svojega več ali manj borniranega strankinega lista, ne pozna pa svet, ne pozna zadružno-gospodarskih in ploh agrarnih razmer ne v domovini, ne izven domovine. Ker sodeluje pri zadrugah duhovnik ali učitelj, ki ni istega mišljenja takega političnega zaslepljenca, psuje zadruge, psuje vse socialno-gospodarsko delo. Max Grabein, glavni tajnik državne zveze nemških kmetijskih zadrug piše v svojem sestavku: „Socialni pomen nemškega kmetijskega zadružništva“ (Tubingen, 1805) med drugim tudi to-le: „V posebno velikem številu sodelujejo pri kmetijskem zadružništvu duhovniki in ljudskošolski učitelji. Odlučili so se za sodelovanje v prvi vrsti vsled pravnega in duševnega pomena kmetijskega zadružništva. Zato tudi nosi ravno njih sodelovanje posebno idealni in npravi pečat. Ne sme se namreč prezreti, da se duhovniki in učitelji, ki se pečajo z gospodarskimi in osebnimi razmerami svojih soobčinarjev, tem zblizujejo in zadobijo večje zaupanje v izvrševanju svojega glavnega poklica itd.“ To konstatira tajnik najvažnejše ce onemške organizacije, pri nas pa izliva svoj žolč nad duhovniki in nad zadrugami vsako uredniško revše.

Gospodje, narodno dolžnost vršimo, če poučimo naš narod, kako naj praktično uporablja socialno-gospodarska sredstva, katere nudi zadružništvo. Zato na delo. „Goriška zveza“ je pričela s predavanji, prenese naj jih na deželo, povsod naj se vzbudi zanimanje za raiffeisenske posojilnice, mlekar-ske zadruge, kmetijske zadruge in druge take osnove. Prihajmo predavanja in razgovore, pojasnimo ljudstvu, kako mu je mogoče z zadrugami olajšati si svojegospodarske razmere in pred vsem pa oživotvoriti važno zastopstvo svojih interesov. Društvo, ki ima sicer kmetijske namene, pa razteza svoje delovanje čez vso deželo, nima tolike praktične vrednosti, ker v njem vkazujejo gospodje, ki zasledujejo politične ali druge tendence. Vse drugače pri zadrugi. Tu vka-zuje kmet, tu odločuje glas kmeta, bil vele-posesnik, ali mali posestnik, enega ali drugega političnega mišljenja. Zadruga vzbuja stanovsko zavest našega kmeta, vresničuje stanovsko združevanje istega. Kakor imajo pravico, združevati se drugi stanovi, ravno tako naj jo ima kmet. Minuli so časi, ko je n. pr. v denarnem zavodu vstopil kmet s klobukom pod pazduho, in v strahu vele-ponižno prosil milost zadnjega pisarja, naj mu pove, kje in kako bi dobil denar. Posojilnice na kmetih so ga ojunačile, da je otrešel to hlapčevsko ponižnost; danes stopi v zavod in zahteva, ako ve, da drugače ustreza posojilnim pogojem. Ta cilj hočemo doseči, kmetu hočemo tako osamosvojiti in pozavedeti, da bo zahteval, kar mu gre, ne pa klanjal se vsakemu Gesslerjevemu klobuku. Prost, samozavesten narod hočemo, ne ponižnega hlapca. V to ime: med narod, na delo!

Novice.

† Dr. Josip Abram. — Iz Koblje-giave nam pišejo: Kako visoko so Kraševci ljubili in spoštovali pokojnega svojega rojaka in večletnega zastopnika, priča njihova velikanska vdeležba pri pogrebu v Kobljeglavi. Tako veličastnega spreveda tukaj ne pomnijo. Od blizu in daleč prihitelo je občinstvo spremljat od vseh čislane ranjkega na njegovi zadnji poti. Pogreba so se udeležili med drugimi visokor. g. Rebek, c. kr. okr. glavar v Sežani, notar dr. Kotnik v Komnu, zastopani so bili sl. okrajni šolski svet v Sežani, sl. sodišča v Sežani in Komnu, sl. cestni odbor komenski ter več sl. kraških županstev. Tudi tuk. šolska mladina in obč. starašinstvo skazali so pokojniku s svojo prisotnostjo zadnjo čast. — Z umrlim g. dr. Josipom Abram izgubili smo Kraševci velikodušnega in skrbnega očeta, čegar nenadomestljivo izgubo bridko občutimo. Naj počiva v miru!

Deželni zbori nekaterih dežel, med njimi tudi goriški, se skličejo, kakor se govori, sredi februarja v kratko zasedanje, da rešijo najnujnejše zadeve posebno v gospodarskem oziru.

Iz velikega zanimanja po vabilih za čitalniški veliki ples ki bo dne 10. h. m. v čitalniških prostorih se sme pričakovati, da bode ta ples prav živahen. Veselični odsek prav pridne dela in se trudi, da bode ta ples nadkrilil vse dosedanje.

Dekoracije so prevzeli nekateri naših trgovcev, kar nam tudi jamči, da bodo prevzeto delo častno izvršili.

Diktatura „Soča“. — „Naš List“ je dal Gabrščeku tako-le pod nos: „Naj omenimo le bolno razmerje med „Sočo“ in stranko. Danes je „Soča“ dejanski gospodar situacije na napredni strani; izvrševalni odbor je le okrasek osebne častni-karske diktature. Dokler se te razmere temeljito ne ozdrave, dokler „Soča“ ne pride v roke izvrševalnega odbora, toliko časa ni misliti na uspešno reorganizacijo napredne stranke na Goriškem, na uveljavljanje mlajšega pokolenja v stranki“. — To je hud tobak za Gabrščeka. Sedaj ve, kje naj prične najprej „reorganizirati“.

Župnikom v Mirnu je imenovan preč. g. Ivan Rojec, dosedanj kurat v Biljah. Mirenko dobro misleče ljudstvo vidi v njem župnika po svojih željah.

Imenovanje. Deželno-sodni svetnik v Gorici g. Ernst Cristofolletti je imenovan za višjega sodnega svetnika v Trstu.

— Umrl je v petek ob 11h zvečer g. Franc Martinz, c. kr. finančni respicijent v p. Star je bil 50 let. Pokopali so ga v nedeljo.

Občni zbor „Slovenskega kat. delavskega društva v Gorici“ se je vršil v nedeljo. Zbralo se je ta dan v Gorjančevi gostilni prav lepo število goriških delavcev in tudi nekaj delavk. Predsednik dr. Dermastia otvoril zborovanje ter pozdravi zbrane delavce. Omenja volilne reforme, ter v kratkem razloži pomen iste za delavstvo. Razjasni zatiranje cerkve na Francoskem in pravi, da se moramo tudi na to ozirati pri prihodnjih volitvah. Po tistem, kar so na Francoskem vvedli, tudi pri nas hrepene liberalci je „Svobodna šola“, „Svobodno šolo hočemo!“ Tako kriče. Mi vemo, da svobodna šola ni edino, po čemur oni stremijo; ampak „svobodna šola“ bi bila le orodje v njih namene. Če vržemo iz šole križ in krščanski nauk, dosegli bomo tudi drugo. Tako si mislijo. Zatorej takim, ki zahtevajo „svobodno šolo“, nobene-glasa.

Delavstvo naj pazi, da ga volitve ne dobe nepripravljenega. Dr. Pavlica poroča nato o domovinski pravici in volilni svobodi. Priporoča vsem, ki imajo pravico do domovinstva v Gorici, naj če — niso še to storili — vložijo prošnje za isto. „Katoliško delavsko društvo“ jim bo vse potrebno napravilo brezplačno.

Natančneje razloži, kaj si mora vsak priskrbeti in kako postopati, da domovinstvo doseže. Obširneje je govornik razložil zakon o volilni svobodi. Oziral se je posebno na točke ki zadevajo delavstvo. Delavstvo je poročilo o volilni svobodi z burnim odobravanjem vzelo na znanje. Nato priporočila govornik naj delavci pri prihodnjih volitvah nastopijo složno. Noben naj se ne da zapeljati. Vsak naj ima pred očmi to, da je kristjan, delavec, in Slovenec. Nastopimo vsi složno, in zmaga bo naša!

Nato prečita govornik blagajniško poročilo preteklega leta, ki kaže, da je društvo v jako dobrem denarnem stanju. K besedi se oglasi J. Cotič, predsednik „Kat. del. društva“ iz Mirna, ki v lepih besedah pozdravi navzoče delavce v imenu mirenških delavcev. Priporoča, naj bodo delavci složni v boju za svoje pravice, kakor tudi v boju proti brezverskemu liberalizmu. Učimo se vstrajnosti od naših nasprotnikov. Pojdimo v boj z dobrimi nameni, in zmaga bo naša! K besedi se oglasi neki koroški Slovenec. Pozdravi navzoče in pravi, da ga veseli videti v tako lepem številu tukaj zbrane. Tudi na Koroškem se gibljemo. V Colovcu smo si ustanovili delavsko društvo, ki prav lepo vspeva. V začetku nas je bilo jako malo, in prvi vstanovni shod so nam slovenski socialni demokratje razbili. Čez štirinajst dni smo sklicali drugi shod in takrat je šlo mirno. Društvo se je počasi razširilo in danes prav lepo cvete. Dr. Dermastia se zahvali govorniku in omenja krika liberalnih matadorjev o prodani Koroški ter pravi, da če bodo vsi obmejni Slovenci tako delali, kakor je povedal predgovornik o celovškem delavskem društvu, bodo v doglednem času postala mesta kakor: Celovec, Gorica, Trst, Celje in Maribor naša. Ker se nihče več ne oglasi k besedi je zaključil predsednik zborovanje. Pevski zbor je nato zapel par pesmi in razšli smo se z željo, da se v kratkem zopet snidemo.

Briska železnica. — Shod vseh brislih županov in podžupanov, na katerega so vabljeni vsi deželni in državni poslanci, se bode vršil dne 17. oziroma 24. februarja t. l. z dnevnim redom: „Briska železnica“.

Podrobnejše poročilo o tej zadevi nam je obljubljeno.

— Dijaški koncert v Gorici. — Dijaški koncert priredijo goriški srednješolci 8. svečana 1907 v dvorani „Slov. Čitalnice“. Začetek ob 8. in pol zvečer. Po koncertu prosta zabava. Cene sedežev: I. in II. vrsta 1 K 50 vin; III. do V. vrste 1 K, ostali 80 vin. — stojišča 60 vin. Ker je prebitek namenjen za Gregorčičev spomenik, se preplačila hval-ležno sprejemajo.

— Novo ladjedelnico namerava zgraditi v Tržiču (Monfalcone) tržaška tvrdka Kozulič. V Tržiču je že kupljeno zemljišče. Ladjedelnica bo tako velika, da se bo takoj lahko pričelo graditi 5 velikih ladij do 10.000 ton. Vsa uredba bo hidravliška in električna. Dela se bodo takoj pričela, da bodo l. 1908 dograjene že prve ladje. Uredili bo tudi takozvan „subi dok“, v katerem bi se popravljale tudi vojne ladje.

— Tatvina. — V noči od sobote na nedeljo so neznani tatje ukradli trafikantu g. Josipu Bajtu iz prodajalne na Pokopliški cesti več denarja, znamk, kolekov, tobaka, cigar itd.

Društva.

dr Vellko veselico priredi „Kat. slov. izobraževalno društvo“ v Kamnjah v nedeljo 10. febr. ob 3½ pop. pri Rebku na Goričici. Vspored: 1. „Naprej“, koračnica, tamburaški zbor; 2. „Triglav“, moški zbor; 3. „Zimski odmev“, valček, tamburaški zbor; 4. „Krčmar pri zvitem rogu“, burka; 5. „Vesela družba, polka, tamburaški zbor; 6. „Zvezda“, m. zbor; 7. „Kmet in fotograf“, komičen prizor. Po veselici prosta zabava. Sedeži I. vrste 1 K, II. vrste 60 vin., stojišča 40 vin. K obilni udeležbi uljudno vabi odbor.

dr Pevsko izobraževalno društvo „Prešern“ v Št. Petru pri Gorici priredi dne 10. februarja predpustno veselico v dvorani g. Valentina Černic. Vspored: 1. Fučik: „Triglav“, svira vojaški orkester; 2. Volarič: „Novinci“, moški zbor; 3. Parma: „Iz lepega Gorenjskega“, valček, orkester; 4. Sattner: „Peribe“, mešan zbor; 5. Foerster: „Rudeči sarafan“, mešan zbor; 6. Sandračil: Overtura k operi „V dvoboju“, orkester; 7. Burka s petjem: „Dva gospoda pa en sluga“; 8. Muhvič: Velika potpourri slov. pesmi, orkester; 9. Hudovernik: „Naša zvezda“, bariton solo, oktet, moški zbor; 10. *.* Mešan zbor z bariton solo, spremljevanje vojaškega orkestra. Začetek ob 4. uri popoldne. Vstopnina 40 vin. Sedeži od I. do III. vrste 80 vin., od IV. do VI. vrste 50 vin.; sedeži bodo zaznamovani. Po veselici 1 uro odmora. Ples. Vstopnina k plesu za ude z eno spremljevalko 2 kroni; za neude 3 kroni; posamezna ženska eno krono, znamke je nositi vidno. K obilni udeležbi vabi odbor.

dr „Slov. Čitalnica“ v Dol. Vrtojbi priredi v nedeljo veliko veselico. — Vspored prihodnjič.

dr Vzajemno podporno društvo za zavarovanje goveje živine v Rihemberku je imelo ene 3. t. svoj redni občni zbor, pri katerem je gosp. blagajničar Ambrož Poniž prečital račune za leto 1906, ki se glasje:

Dohodki: Sploh vsi skupaj 288673 K. Stroški: Sploh vsi skupaj 281181 K. R domači blagajni 7492 K. Izplačalo se je za poginolo živino 220966 K. Vendar nam je s koncem leta ostalo v denarnici vložnega denarja 420287 K. Novih udov je pristopilo v l. 1906 12. Šteje tedaj društvo sedaj skupaj 344 udov. Predsednik g. Jože Pavlica zaključil zborovanje in izreče zahvalo vsem poddenarničarjem in še posebno pa g. blagajničarju Ambrožu Ponižu.

Gospodarske vesti.

g Ženske v službi združništva. — Pri majhnih posojilnicah na deželi je mnogokrat težko dobiti za vodstvo potrebne moči, zlasti tajnika, ki naj vodi celo knjigovodstvo in opravlja vse tekoče posle. Da se kmečkim mladeničem itd. da priliko seznaniti z knjigovodstvom in drugimi za vodstvo zadrug potrebnimi vprašanji, se prirejajo poučni tečajji. — V Nemčiji n. pr. v Elsass-Lotringen in drugod se teh tečajev udeležujejo v večjem številu tudi ženske, katere tudi v raznih krajih opravljajo službo tajnika. Tako je n. pr. pisec teh vrstic našel v vinarski zadrugi Gondorf ob reki Mosel tajnico, ki opravlja že osem let vse zadržne posle (knjigovodstvo, korespondenco, blagajno itd.) naravnost uzorno. In pri nas?

g Zadrugništvo na Hrvaškem zelo lepo napreduje. V celem obstoji na Hrvaškem nad 200 kmetijskih zadrug, večinoma posojilnice (Rajfajzenovk) in le 5 konsumnih društev. Posojilnice delujejo popolnoma po vzgledu Rajfajzenovk v Nemčiji, iste namreč nakupujejo tudi skupno kmetijske potrebščine za ude in prodajajo skupno kmetijske pridelke. Revizijo teh zadrug in denarno sporavnico izvršuje „Hrvatska poljedelska banka“ v Zagrebu, ki obstoji od leta 1901. Ista si je postavila cilj: gospodarsko ojačiti narod hrvaški. Hvelevredno je njeno stremljenje omogočiti revnejšim sledjem nakup lastnih zemljišč; v to svrha nakupuje velika posestva in ista potem parcelira. V svrhu pospeševanja zadrugništva prireja zadržne shode io sestanke ter izdaja strokovni list „Hrvatski Udruget“. Razven tega je izdala knjižico poučnih spisov. Slovenski zadrugarji se radujejo nad lepimi uspehi, katere izkazuje zadržno delo na Hrvaškem ter želimo, da se razvijejo tesnejše zveze med hrvaškimi zadržgarji in nami v korist zadržništva in obeh bratskih narodov.

g Predsednik „Živnostenske banke“ je postal dosedanj njen predsednik ces. svetnik Jan Otto. Za l. 1906 so bile razdeljene 6% dividende.

g Delniško društvo za dalmatinsko ribarstvo. — Društvo za povzdigo gospodarkih interesov Dalmacije na Dunaju je sklenilo osnovati delniško društvo, ki bi izvažalo ribe iz jadranskega morja na vsa večja tržišča. Delniška glavnica od K 250.000 je že večinoma zložena.

g V deželni trtnici goriški v Podturnu so na razpolago sledeči cepiči cepljeni na ameriških trtah najboljsh vrst, kateri stanejo 14 kron od sto: Belo grozdje. Cepiči na Rupestris Monticola: Rumena rebula, vlaški rizling, renški rizling, beli chasselas, beli pinot (burgundec), verdni sauvignon blanc, traminec, glera bela. Cividin. Cepiči na Riparia Portalis: Rumena rebula, vlaški rizling, beli chasselas, Fröh von der Lahn, beli pinot (burgundec), verdur, sauvignon blanc, tramine. Črno grozdje. Cepiči na Rupestris Monticola: Modra frankinja (Blaufränkisch), kraški refošk, domoči refošk, istrski refošk, Prontignan, Cabernet sauvignon, črni pinot (burgundec), Corbinella. Kdor se namerava zabeležiti ali kdor želi prejeti cepljenke, naj se obrne na deželni odbor.

Koliko besed potrebuje človek? Na to vprašanje je odgovoril neki angleški ist. Angleški jezik ima med vsemi baje najboljše besedni zaklad; v „Standard Dictionary“ se nahaja 350.000 angleških oziroma angliških izrazov. Med temi je seveda tudi ogromna množina tehničnih označenj. V praktičnem življenju seveda človek ne rabi toliko besed, ampak mu zadostuje razmerno prav malo število. Angleški pesnik Shakespeare, ki je baje razpolagal nad ogromnim besednim zakladom, je rabil v svojih delih le 16.000

besed, Milton, pesnik „Izgubljenega raja“, 8000. In dan danes ne rabi višje izobražen človek več nego 3000 do 4000 besed. Manje izobražen se zadovolji z manjim besednim zakladom, ki ne presega 500; in v marsikaterih od sveta oddaljenih vaseh je dovelj 200 besed. Da samore človek čitati časopise in lahke knjige, ne potrebuje več nego 2000 besed.

Število zvezd. Koliko je pač zvezd? To je vprašanje, na katero ne morejo z gotovostjo odgovoriti tudi zvezdoznanci. S pomočjo zboljšanih daljnogledov in fotografskih plošč je možno dandanes najti na nebu tudi male zvezde, o katerih se pred desetletji niti sanjalo ni. Pred nekaterimi tedni je izšla neka statistika zvezd, ki krasljo večerno nebo. To število presega vse dosedaj priobčene podatke. Grški zvezdoznane H parh je pred 2000 leti naštel okolu 1000 zvezd, katerim je določil mesto. Gdanski mestni svetnik Hevelius, ki je v 17. stoletju izdal katalog zvezd, je naštel že 1564 zvezd, ter označil njihovo mesto na nebu. Do 19. stoletja je število naštetih zvezd v vsakem novem katalogu naraščalo, ker so se pomožna sredstva zvezdoznanstva vedno bolj zboljševala. Tako je leta 1830. zamogel Bessel naštetih že 62.000 zvezd in njegov pomočnik Argelander, ki je pozneje nadaljeval to proučevanje, je leta 1860. označil število zvezd s 314.925. Od teh jih je odpadlo na najbolj svetle, na prvi velikostni razred 10, na drugi razred 37, na velikostni razred 9 do 9 in lm pa nad 237.000 zvezd. Nekoliko let peo se tradijo zvezdoznanci da bi napravili fotografsko karto, ki se bo raztezala na vse nebo. Na tej karti sodelujejo vsi znamenitejši observatoriji sveta. Nedavno temu je astronom Gure priobčil uspehe svojega štetja, ki je izvršil s pomočjo najboljsh kart. On je podal število vseh zvezd in sicer: 64.184.757. Od teh je na obeh zemeljskih polovicah videti z neoboroženim očesom le okolu 5700 zvezd, in na naši severni polutki celo le 2200. Seveda ni niti število Goreja popolno. Poznejša poizvedovanja to število gotovo povečajo.

V dopolnilo varstva obrtnih delavcev je obelodanilo ministerstvo sledeče določbe: Pri podeljevanju obrtnega lista se ima poizvedovati o stanju obrtnih prostorov, so li isti z ozirom na zdravje delavcev primerni ali ne. S tem sicer se ni dano, da se mora pregledati vsak prostor posebej. V vseh onih slučajih, v katerih prosilec navede, da bude sam brez pomočnikov izvrševal obrt, odpade sploh vsako pregledovanje prostorov. V dvomljivih slučajih pa je stvar obrtne gosposke, da nadzoruje obrtne prostore. Kakor hitro se pokaže, da je potreben ogled prostorov, mora to obrtna gosposka hitro storiti, da ne ovira prosilca z zavlačevanjem. Stroške plača oni, ki je povzročil ogled.

Stavke ali razsodišča? — Zadnja leta sem so delavci zelo velikokrat stavkali. Na drugi strani so pa tudi gospodarji odpovedali delavcem delo zaradi plačilnih sporov. Nikdo ne dvomi, da naglajo tudi uspešne stavke delavcem žrtve. Nasprotno pa škoduje tudi gospodarjem, ako izključijo od dela svoje delavce. Nedavno so izključili dunajski stavbeni podjetniki od dela vse svoje delavce. Gospodarji so nekaj sicer odtrgali delavstvu. Pa svojo delno zmago so zelo drago plačali. Veliko podjetnikov je malone popolnoma uničenih. Da ima delavstvo gotovo pravic, da stavka, ako ni zadovoljno, je danes že jasno. Vsak ima pravico, da odda svojo delavno moč za ono ceno, ki se mu zdi primerna. Hipno gotovo škodujejo stavke delavstvu. A gotovo je, da pridejo še časi, ko bodo stavke jako redke. Seveda preje bodo morali biti združeni delavci v mogočna strokovna društva. Nasprotno se pa najbržetudi združijo podjetniki. Že zdaj se kaže, da male stavke niso več tako uspešne, kakor svoj čas. Združeni podjetniki onemogočijo stavkujočemu delavstvu uspeh. Zato je mogoče, da se bodo v doglednem času poravnali vsi spori med gospodarji in delavci po razsodiščih. Zastopniki gospodarjev in delavcev bodo razsojali v sporih med delavstvom in gospodarji.

Kdo vzdržuje avstrijsko socialno demokracijo? — Socialni demokratje vselej zbesne, ako jim očitaš, da so judovski hlapci. Pa je le res, da so. In to škoduje delavstvu. Jud ostane jud, če je tudi socialni demokrat. V prvi vrsti se mu gre, da koristi judovstvu. Delavstvo pa potrebuje, da se v slučaju sile skrije za delavskimi bataljoni. Gleda pa tudi jud nato, da neti razpor med delavstvom. Divje sovraštvo do vsakega, ki ne trobi slepo v socialno-demokratski rog, je posledica judovskega hujkanja. Ker to vemo, pa moramo glasno klicati, da ni prav

in ni odvisnost avstrijske socialne demokracije od judovstva. Judovski list „Die Welt“ („Svet“) jo izblebletal, da ni volitve, ob kateri bi socialna demokracija ne beračila pri bogatih judih za podporo. Vodilno glatilo avstrijske socialne demokracije, „Arbeiter Zeitung“ („Delavski list“), so že judje enkrat rešili, da ni umrl na sušici. In za veliki socialno-demokratski dunajski dom so darovali več tisočakov judovski bogataši.

Dohodki ministrov. — Avstro-ogrski minister zunanjih zadev ima plače 24.000 kron na leto ter 66.000 kron funkcijskih doklad. Vojaški minister ima plačo kot general ter še 20.000 kron funkcijske doklade, skupaj okrog 45.000 kron. Ministrski predsednik ima plače 20.000 kron in 28.000 kron funkcijske doklade, vsak ostalih ministrov pa ima po 20.000 kron plače, po 20.000 kron funkcijskih doklad in po 4.000 stanovanjske doklade — skupaj po 44.000 K. Penzije dobe avstrijski ministri po 8.000 kron na leto, pa če bi ministrali le en dan! — Francoski ministri imajo pa kar po 130.000 frankov na leto 10.000 liber šterlingov (ena libra šterlingov = 24 K 2 v), italijanski pa dobe 30.000 lir, turški dobe pa celo po 200.000 K na leto. — No, ni se čuditi potem, da želi marskdo biti minister, pa četudi le en dan — boljše je seveda par let, pa četudi na — Turškem!

Obstreljeni strah. — Čudno dogdoba je doživel neki Londončan, ki je bil na lovu pri svojem prijatelju v škotskem gorovju. Nekega večera so bili lovski gostje pri večerji v starinskem gradu gostitelja. Pogovor je naešel na strahove, in graščak je pripovedoval, da ima v svojem gradu na stolpo sobo, po kateri hodi po noči duh nekega prednika. Londončan se je takoj ponudil, da prespi eno noč v dotični sobi, da duha za vedno prežene. Vkljub odsvetovanju je šel spat na stolp, toda za vsak slučaj si je vendar položil revolver pod zglavje. O polnoči se je hipoma prebudil; mesečna svetloba je delala sobo polmračno in zdelo se mu je, da sliši tuje dihanje in šepetanje. Zgrabil je revolver ter nepremično napejal podled v poltemo po sobi. Naenkrat pa zagleda ob podnožnici svoje postelje popolnoma različno dve veliki beli roki. Vzdignil je revolver ter zaklical: „Roke proč, ali pa ustrelim!“ Nič se ni ginilo, le zdelo se mu je, da se duhovi roki nervozno treseta. Nato je glasno štel: ena, dve, tri! In ker se roki še nista odmaknili, je ostrelil. — Drugi dan ni mogel iti na lov; odstrelil si je namreč palec z desne noge.

Kraji brez solnca. — Na obrobih severnega švedskega gorovja se nahaja mala gozdna kolonija, ki je vsakega leta od meseca novembra do februarja brez solnca. Slišno osodo ima tudi mestece Hallstađt v Salzkammergutu. To mestece, z 2000 prebivalci, okrožuje od vseh strani gorovje visoko od 1933 m do 2105 m. Radi tega ne vidijo prebivalci Hallstađta po zimi solnca skozi šest tednov, prebivalci hiš na obali jezera ostajajo brez solnca skozi tri mesece.

Živ v grobu. — V ruski vasi Japorovska so pokopali navidezno mrtvega kmeta. Ko se je ta v grobu prebudil er začel upiti. Ljudje se niso upali groba odpreti, češ, da pokojnemu le njegovi grehi ne dajo miru. Preden je policija za to zvedela, sta že potekla dva dneva. Truplo je bilo vse spraskano in krvavo, ker si je kmet v obupu trgal meso s sebe. Lasje so mu popolnoma osiveli.

Poskusite
in priporočite
== izdelke ==
Vydrove tovarne hranil
v Pragi VIII. Cenovnik zastoj.

Loterijske številke.
2. februarja.

Trst	28	46	83	69	54
Linc	32	72	84	83	61

Ivan Kravos
priporoča svojo
sedlarsko delavnico
v Gorici
na Kornju št. 11.

„NARODNA TISKARNA“
: : V Gorici, ulica Vetturini št. 9 : : :
je preskrbljena z povsem novimi
črkami, okraski in finim papirjem,
ter more prevzeti vsa v ti-
skarsko stroko spa-
dajoča dela

TISKA:

* „Gorico“ 00	00 „Pr. list“	
* Vabila 0000	0000 Cenike	
* Brošure 000	000 Račune	*
* Diplome 00	00 Vizitnice	*
* Pobornice 0	0 Rač. sklepe	*
* Sprejemnice	Jedilne liste	*
* Plakate 000	000 Etikete	*
* itd. itd.	itd. itd.	*
* * * *		* * * *

Zagotavlja točne in strokovno pravilne izvršitve v moderni in okusni obliki od navadnega enobarvnega do finega večbarvnega tiska po tako nizkih cenah, da se ne boji nikake konkurence

ZAHVALA.

Povodom smrti in nenadomestljive izgube naše preljubeznjive soproge, in matere gospe

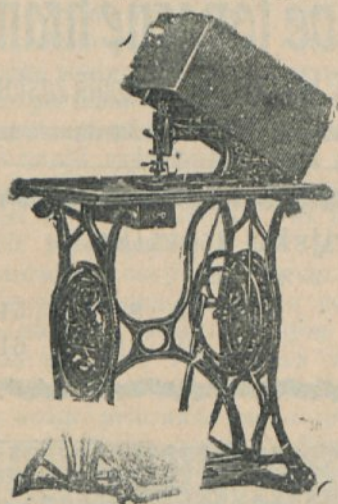
Rozalije Gorjanc roj. Povšič

izrekamo podpisani svojo najiskrenejšo zahvalo vsem onim ki so nam stali ob času bolezni in smrti vedno ob strani in nas tolažili v najbridkejsh urah. Dalje izrekamo svojo srčno zahvalo preč. duhovščini, vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so prihiteli iskazat zadnjo čast blagi pokojnici. Bog vsem stotero poplačaj.

V Gorici, dne 4. februarja 1907.

Žalujoči ostali.

Fani Drašček,
zaloga šivalnih strojev
Gorica, Stolna ulica hi. št. 2.

Prodaja-
stroje tudi
na teden
ske ali
mesečne
oboroške.

Stroji so
iz prvih
tovarn ter
najboljše
kakovosti.
Priporoča
se slav.
občinstvu.

Krojaški mojster
VID ROJIC

V Gorici, pod Kostanjevico št. 10,
se priploča slavnemu občinstvu in č. duhovščini
v mestu in na deželi za obila naročila. Posebno
se priploča za izdelovanje talarjev.

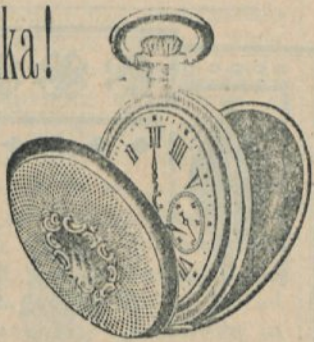
Rojaki! Spominjajte se o vsaki
priliki „Šolskega doma“.

Ugodna prilika!

Namesto 18 K,
samo

7 K.

Krasna rem. glo-
rija srebrna ura
s 3 močnimi po-
krovi lepo gravirana, natančno idoča
3letno garancijo, proti povzetju za 7 K

J. König, Uhrenfabrik
Dunaj VII., Westbahngasse 36.

Anton Ivanov Pečenko
Gorica

priporoča svojo veliko zalogo pristnih
belih in črnih vin iz lastnih in drugih
priznanih vinogradov; plzenskega piva
»prazdroj« iz sloveče češke »Meščanske pi-
vovarne«, in domačega žganja I. vrste v
steklenicah, kojega pristnost se jamči.

Zaloga ledu katerega se oddaja le na
debelo po 50 kg naprej

Vino dostavlja na dom in razpošilja
po železnici na vse kraje avstrijsko-ogrske
države v sodih od 56 l naprej.

**Cene zmerne. Postrežba poš-
tena in točna. M M M M M M**

Rojaki!
kupujte narodni kolek
„Šolskega Doma“.

Izvrstno pecivo

priporoča spoštovanim meščanom in okoličanom
pekovski mojster

JAROB BRATUŠ

v Gorici Šolska ulica št. 6.

V zalogi ima in prodaja moko prve vrste
iz Majdičevega mлина.

Kožuhovine
ovratnike
zimske podoblike
pletanine
lăger-perilo
volnene in svilene šerpe

kupite vedno najboljše pri
domači tvrdki

J. ZORNIK, GORICA,

št. 10 Gosposka št. 10
ulica

Anton Kuštrin,
trgovec v Gorici
Gosposka ulica št. 25

priporoča častiti duhovščini in slav-
nemu občinstvu v mestu in na deželi
svojo trgovino jedilnega blaga n. pr.
kavo Santos, Sandomingo, Java, Cej-
lon. Portoriko itd. Olje: Lucca, St.
Angelo, Korfi, istrsko in dalmatin-
sko. Petrolej v zaboji. Sladkor razne
vrste. Moko št. 0, 1, 2, 3, 4, 5. Več
vrst riža. Mljšveče prve in druge
vrste, namreč ob 1/2 kila in od enega
funta. Testenine iz tvornice Žnidarskič
& Valenčič. Žveplenke družbe sv.
Cirila in Metoda. Moka iz Majdiče-
vega mлина iz Kranja in iz Joch-
mann-ovega v Ajdovščini. Vse blago
prve vrste.

Peter Lukman

krojaški mojster
v Gorici — ulica sv. Antona 1 — v Gorici
naznanja, da ima dobro urejeno krojačnico, ter
se sl. občinstvu v mestu in na deželi priporoča
za mnogobrojna naročila.

Ivan Bednařik

priporoča svojo

knjigoveznico

v Gorici

ulica Vetturini št. 3.

Jakob Miklus

mizar in
lesni trgovec

v Podgori, na ogln novega
železniškega mosta

(na cesti, ki pelje proti Gradiški)

Trguje tudi z opeko, ima ve-
liko zalogo vsakovrstnega trde-
ga in mekega lesa domačega
in tujega, veliko zalogo pohiš-
va, vinskih posod, stiskalnic itd.

Prosiva zahtevati listke!

Največja trgovina z železjem

KONJEDIC & ZAJEC

Gorica v hiši Monta.

Priporoča stavbeni Cement, stavbne nositelje (traverze),
cevi za stranišča z vso upeljavo, strešna okna, vsakovrstne
okove, obrtniško orodje, železo cinkasto, železno pocinkano
medeno ploščevino za napravo vodnjakov, vodovodov, svinčene
in železne cevi, pumpe za kmetijstvo, sadjerejo in vinorejo, ter
vsakovrstna orodja.

Cene nizke, solidna postrežba!

Eno krono nagrade izplačava vsakemu, kdor dokaže
s potrdili najine nove ameriške blagajne, da je kupil pri naju za
100 kron blaga.

Prosiva zahtevati listke!

Centralna posojilnica

registrovana zadruga v Gorici, ulica Vetturini št. 9.

Posojuje svojim članom od 1. novembra 1905
na mesečna odplačila v petih letih

in sicer v obrokih, ki znašajo z obrestmi vred, za vsakih
100 K glavnice 2 K na mesec.

Posojuje svojim članom od 1. januarja 1907

na menice po 6%, na vknjižbo po 5 1/2%

Obrestna mera za hranilne vloge je nespremenjena.

„Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani“

Dunajska cesta št. 19. (Medjatova hiša)

zavaruje

1. proti požarni škodi vsakovrstna poslopja, zvonove, pre-
mičnine in pridelke; 2. proti prelomu zvonove, in 3. za
življenje oziroma doživetje in proti nezgodam

Edina domača slovenska zavarovalnica!

Svoji k svojim!